

**ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทาง:
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ***
**The Success in Solid Waste Management: A Case Study of
Sriwilai Sub-District Municipality, Sriwilai District,
Bung Kan Province**

ชวลิต บุญศรีรัตน์ และสทภาพ มงคลศรีสวัสดิ์
Chawalit Boonsrirat and Sathapond Mongkonsrisawat
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, KhonKaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: topgun.pong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต้นทาง 2) ศึกษาสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะ และ 3) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทางของประชาชนและเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และ 4) กลุ่มคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเชิงพรรณนาร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า

1. เทศบาลตำบลศรีวิไลให้ความสำคัญกับการจัดการขยะต้นทาง โดยใช้ขยะรีไซเคิลเป็นทุนเป็นตัวตั้งต้น มีลักษณะการทำงานโดยชุมชนแต่ละชุมชนดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการและสมาชิกธนาคารขยะ มีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลศรีวิไลเป็นที่เลี้ยงและให้คำปรึกษา
2. ประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลศรีวิไล มีความเห็นร่วมกันว่า การจัดการขยะต้นทางเป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันในการบริหารจัดการขยะ

*ได้รับบทความ: 3 กรกฎาคม 2561; แก้ไขบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะต้นทาง คือ 1) นโยบายของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนและให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะต้นทาง 2) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีความเห็นร่วมกันในการจัดการขยะต้นทาง และ 3) แรงจูงใจในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรายได้จากการจำหน่ายขยะในครัวเรือนและสวัสดิการจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ความสำเร็จ; ขยะ

Abstract

The objectives of this study was to study 1) the operating conditions, 2) problems and situation of people's participation and, 3) the success factors in waste reduction and separation of the Sriwilai sub-district municipality. The key-informants were purposively categorized into 4 groups as follows; 1) policy makers, 2) municipality officers, 3) related government agency and, 4) community members and stakeholders. The data were collected by using in-depth interviews and focus-group discussion. Then descriptive and content analysis methods were utilized for data analysis.

The results of the study are as follows:

1. Sriwilai sub-district municipality focuses on the subject of recycled garbage. Because of the recycling of waste. When the deal is sorted, it is sold to the community before being sold. And a funeral fund. This is an important motivation for the community to get involved. And use the process of participation extends to the management of organic waste, general waste, hazardous waste to succeed. By using recycled garbage as capital. As a substrate is characterized by Each community operates in the form of committees and junk bank members. There are officials from Sriwilai sub-district Municipality as mentors.

2. The main problems were the increasing volume of solid waste due to high consumption of household. But all groups agreed that waste management was a matter for all sectors to work together. It was not the duty of any one.

3. Success factors in solid waste management 1) Administrators policies that focus on community solid waste management and focus on waste management. 2) Participation of all sectors that are see together in the source waste management.

3) Motivation to work. Whether it is the income from the distribution of household waste and welfare from the Welfare Fund.

Keywords: Management; Success; Waste

1. บทนำ

ขยะเป็นของเหลือที่ทิ้งไปในแต่ละวัน ซึ่งมีจำนวนมาก เพราะทุกคนต่างก็เป็นต้นทางหรือแหล่งผลิตขยะกันแทบจะทุกคน แต่การบริหารจัดการขยะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างจริงจังเพียงไม่กี่แห่ง เช่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ไม่สามารถกำจัดขยะได้อย่างเป็นผลและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรทำให้มีขยะตกค้างจำนวนมาก ขยะจึงเป็นปัญหาสำคัญทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมาเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบและเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ในขณะที่เดียวกันก็เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาขยะมูลฝอย (Sonoal and Mongkonsrisawat, 2018 : 121-129) จนกลายเป็นปัญหาระดับโลกขึ้นมา เพราะประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญปัญหาขยะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ หากย้อนมองไปเมื่อ 10 ปีก่อน มีคนอาศัยอยู่ในเมืองเพียง 2,900 ล้านคน และโดยเฉลี่ยแล้วคนหนึ่งคนจะสร้างขยะประมาณวันละ 0.64 กิโลกรัม ซึ่งรวมแล้วคนเมืองจะทำให้เกิดขยะปีละ 680 ล้านตัน แต่ในปัจจุบันมีคนอยู่ประมาณ 3,000 ล้านคนทั่วโลก แต่ละคนทำให้เกิดขยะประมาณวันละ 1.2 กิโลกรัม ดังนั้นเมื่อรวมแล้วจะสร้างขยะปีละ 1,300 ล้านตันต่อปี และในปี ค.ศ. 2025 ธนาคารโลกประเมินว่า จำนวนประชากรเมืองน่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 4,300 ล้านคน

และแต่ละคนจะสร้างขยะประมาณวันละ 1.42 กิโลกรัม หรือรวมแล้วประมาณ 2,200 ล้านตันต่อปี พร้อมคาดว่าต้นทุนการจัดการขยะเหล่านี้จะเพิ่มจากปีละ 205,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 375,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศยากจนจะจ่ายเงินมากขึ้นเพื่อใช้กำจัดขยะในชุมชนเมือง (What a Waste: a Global Review of Solid Waste Management)

ปัจจุบัน ในประเทศไทยเองก็กำลังเผชิญกับปัญหาการกำจัดขยะที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นตลอดเวลา และยังไม่สามารถหาทางออกที่ดีได้ แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามหาวิธีการกำจัดขยะและของเสียอันตรายจากบ้านเรือน เป็นปัญหาสำคัญ คริวเรือนเป็นแหล่งกำเนิดของเสียอันตรายจากชุมชนประมาณ 1 ใน 4 ของทั้งหมด และที่มาของเสียอันตรายจากชุมชนมากกว่าครึ่งที่กำจัดในสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอย การถูกกำจัดพร้อมกับขยะมูลฝอยชุมชนหรือปล่อยทิ้งสู่ท่อน้ำเสียหรือระบายสู่สิ่งแวดล้อมโดยตรง การกระทำเช่นนี้ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงของสาธารณสุขและอาจส่งผลให้มีการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินอีกด้วย

จังหวัดบึงกาฬ โดยนายพงษ์ศักดิ์ ปรีชาวิทย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดบึงกาฬ (ในขณะนั้น) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบึงกาฬ จึงได้จัดทำโครงการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 60 แห่ง ดำเนินโครงการ

จัดการขยะที่ต้นทางในปี พ.ศ. 2557 โดยให้วิสัยทัศน์ของจังหวัดบึงกาฬ จัดการขยะมูลฝอยของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ เป็นไปตามหลักวิชาการ ลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง และสนับสนุนการแปรรูปขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์ และเป็นพลังงานทดแทน โดยใช้ยุทธศาสตร์ 6 ข้อคือ 1) ปิด/ฟื้นฟู ระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกหลักวิชาการ 2) มีการจัดการขยะสะสมอย่างถูกหลักวิชาการ 3) ของเสียอันตรายชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อมีการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ 4) มีพื้นที่ต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยเหลือศูนย์ (Zero Waste) 5) สนับสนุนเอกชนนำขยะมูลฝอยแปรรูปให้เกิดประโยชน์และเป็นพลังงานในอนาคตและ 6) สร้างวินัยคนบึงกาฬให้เมืองสะอาดคนในชาติมีสุข

นอกจากนี้ จังหวัดบึงกาฬยังมีเป้าหมายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างถูกหลักวิชาการ และมีประสิทธิภาพภายในปี พ.ศ. 2562 ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยชุมชน มีเป้าหมาย ดังนี้
- 1) ปิดสถานที่กำจัดขยะแบบเทกอง จำนวน 1 แห่ง
- 2) เพิ่มประสิทธิภาพศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ รวม 1 แห่ง
- 3) ปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกหลักวิชาการ จำนวน 18 แห่ง
- 4) ฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะเตรียมการเป็นศูนย์กำจัดขยะรวมอย่างถูกหลักวิชาการ รวม 3 แห่ง
- 5) ประกาศเขตห้ามเทกองขยะมูลฝอย (No More Open Dump) ครอบคลุม 8 อำเภอ
- 6) ขยะสะสมได้รับการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ จำนวน 250,000 ตัน
- 7) ขยะมูลฝอยมีการจัดการ

ถูกหลักวิชาการ จำนวน 73,000 ตันต่อปี 8) มีพื้นที่ต้นแบบจัดการขยะมูลฝอยต้นทาง (3R) ระดับครัวเรือน/ชุมชนและขยายผลครบทุกพื้นที่ 59 แห่ง และ 9) มีศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า 1 แห่ง

2. ของเสียอันตรายจากชุมชนมีศูนย์บริหารจัดการของเสียอันตรายชุมชนอย่างถูกหลักวิชาการจำนวน 1 แห่ง

3. มูลฝอยติดเชื้อ มีการควบคุมการเก็บรวบรวม เก็บขนและขนส่งมูลฝอยติดเชื้อเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ อย่างน้อย 137 กิโลกรัม/วัน

จากแผนงานวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ข้างต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ได้นำมาปฏิบัติจนผลผลิตการจัดการขยะครบทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและครบทุกหมู่บ้าน สนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการจัดการขยะต้นทาง จำนวน 44,542 ครัวเรือน (จากทั้งหมด 99,403 ครัวเรือน) มีการซื้อขายขยะสะสมเป็นเงิน 23,024,689 บาท ปริมาณขยะลดลงโดยไม่ไปกำจัดปลายทางสะสม จำนวน 9,314 ตัน มีกองทุนสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์หมูนเวียน 18,274,282 บาท จ่ายเงินช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกที่เสียชีวิตมาแล้ว 778 ราย เป็นเงิน 10,527,252 บาท และมีผลผลิตเกิดชุมชนต้นแบบเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 26 พื้นที่ รวม 59 หมู่บ้านมีหน่วยงานเข้ามาศึกษาดูงานรวม 386 หน่วยงานจากพื้นที่ 31 จังหวัด รวมผู้เข้ารับการศึกษาดูงานทั้งสิ้น 11,215 คน ปริมาณขยะ

ที่ลดลงในปีงบประมาณ 2559 รวม 7,347 ตัน (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2559) ซึ่งจุดเริ่มต้นของโครงการเกิดขึ้นที่เทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

เทศบาลตำบลศรีวิไลมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นวันละ 7.5 ตัน ทั้งนี้อัตราการเพิ่มของปริมาณขยะจากครัวเรือนและสถานประกอบการร้านค้าต่างๆเพิ่มมากขึ้นทุกวัน โดยขยะที่เกิดขึ้นในหนึ่งวันประมาณ 7.5 ตันต่อวัน หรือ 1 คนทำให้เกิดปริมาณขยะประมาณ 0.67 กิโลกรัมต่อวัน สาเหตุหลักเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้มีการบริโภคอุปโภคเพิ่มมากขึ้นและเป็นสาเหตุของการเกิดปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ถึงแม้ว่าจะมีการบริหารจัดการขยะดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่ปริมาณขยะก็ยังคงมีอยู่ทั่วไป สังเกตได้จากบริเวณริมถนน ที่สาธารณะ และอื่นๆ ยังมีขยะทิ้งอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะ ถุงพลาสติก กระป๋องกาแฟ ขวดแก้ว เศษพลาสติก เศษกระดาษ และอื่นๆ ประชาชนในพื้นที่ยังคงทิ้งขยะเหลือใช้เหล่านั้นอย่างไม่ถูกวิธี ไม่มีวินัย ไร้จิตสำนึกความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและชุมชน อัตรากำลังด้านการจัดการขยะจำนวน 6 คน รถขยะจำนวน 2 คัน จำนวนเที่ยววิ่งในการจัดเก็บขยะทั้งสิ้น 4 เที่ยวต่อวัน การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยภายในเขตพื้นที่ได้ประมาณ 5 ตันต่อวัน มีขยะมูลฝอยตกค้างประมาณ 2.5 ตันต่อวัน โดยมีการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมไปกำจัด ณ บ่อฝังกลบขยะ และเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บขนเพื่อนำไปกำจัดถึงปีละ 3 ล้านบาท ซึ่งเป็นเงินจำนวนมากอีกทั้งบ่อฝังกลบ

ขยะมีเนื้อที่เพียง 4 ไร่เท่านั้น การกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลศรีวิไลเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยพระมหาวิระ มหาวิโร เจ้าคณะอำเภอศรีวิไล เป็นผู้ริเริ่มนำพาญาติโยมทำผ้าป่าขยะขึ้น เป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านญาติโยมเก็บรวบรวมไว้ที่บ้าน แล้วนำมาทอดผ้าป่าขยะเป็นโครงการขยะแลกบุญ โดยมีแนวคิดที่ว่า ขยะคือ ทุนบุญคือ กำไร ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านญาติโยม จำนวนหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 เทศบาลตำบลศรีวิไลได้ริเริ่มทำโครงการส่งเสริมการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีโดยชุมชน รวมถึงโครงการธนาคารขยะเพื่อชุมชนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลศรีวิไลอย่างยิ่ง จากทุกภาคส่วนร่วมกันรณรงค์กำจัดขยะที่ต้นทาง สร้างชุมชนปลอดขยะ โดยได้วาง 4 ยุทธศาสตร์หลักคือ 1) จัดให้มีการคัดแยกตั้งแต่ครัวเรือนหรือแหล่งกำเนิดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และจัดการตามประเภทของขยะนั้นๆ ปัจจุบันมีหลายๆ ชุมชนมีการคัดแยกในครัวเรือนโดยแยกขยะนำกลับมาใช้ใหม่หรือขยะรีไซเคิล และนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ขยะย่อยสลายได้ประเภทเศษอาหาร เปลือกผลไม้ นำไปทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยน้ำ หรือนำไปเป็นอาหารสัตว์ การแยกขยะในครัวเรือนทำได้ง่ายและช่วยลดภาระในการกำจัด โดยการคัดแยกที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ได้ขยะที่มีคุณภาพต่อการนำไปใช้งานและกำจัด 2) การบังคับใช้กฎหมายเพื่อสนับสนุนการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิดทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณและการคัดแยกขยะ 3) การสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการขยะให้ถูก

สุลักษณะเพื่อให้ใช้งบประมาณน้อยที่สุด และ 4) การควบคุมตรวจสอบอย่างจริงจัง โดยท้องถิ่นจะต้องมีการควบคุมอย่างจริงจังไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะอันตรายจากอุตสาหกรรมรวมไปกับขยะทั่วไป ตลอดจนขอความร่วมมือจากประชาชนในการทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทางเพื่อให้ท้องถิ่นสะอาด โดยเริ่มจากระดับครัวเรือน ชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ปริมาณขยะมูลฝอยเหลือน้อยที่สุด ก่อนนำไปกำจัด ณ บ่อฝังกลบ และเก็บรวบรวมขยะรีไซเคิล เพื่อนำมาฝากกับเทศบาลตำบลศรีวิไล

โครงการบริหารจัดการขยะต้นทางของเทศบาลตำบลศรีวิไล โดยการคัดแยกขยะใช้ประโยชน์จากขยะขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้กับประชาชน นักเรียน ครู สถานประกอบการ ร้านค้า ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งชาวบ้านมีกิจกรรมร่วมกัน และขยายผลรวมกันทั้งจังหวัดทำให้สามารถลดปริมาณขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำรายได้ให้กับจังหวัดจากการบริหารขยะ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ตำบลศรีวิไลได้บริหารจัดการขยะที่ต้นทางทำให้มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท/หมู่บ้าน ซึ่งในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลศรีวิไล มีรายได้จากการบริหารจัดการขยะถึง 2 ล้านบาท ดังนั้น หากประชาชนทั้งประเทศเห็นถึงความสำคัญในการช่วยลดปัญหา

ขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทุกคนทุกครัวเรือนประเทศไทยจะสามารถลดขยะและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้แน่นอน

นอกจากนี้ ทางเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ยังได้มีการจัดทำโครงการธนาคารขยะที่สามารถสร้างประสิทธิภาพและสามารถทำรายได้ให้กับจังหวัดจากการบริหารขยะ เดือนละ 2.2 ล้านบาท โครงการจัดตั้งธนาคารขยะและเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานธนาคารขยะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดบึงกาฬและหน่วยงานอื่นๆ ที่สนใจทั่วประเทศ โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งชาวบ้านมีกิจกรรมร่วมกัน ขยายผลรวมกันทั้งจังหวัดทำให้สามารถลดปริมาณขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพมีบรรยายให้ความรู้แก่คณะศึกษาดูงานในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลศรีวิไล ทั้งหมด 65 ครั้ง จาก 21 จังหวัด 38 อำเภอ 19 เทศบาล 38 องค์กรบริหารส่วนตำบล รวมจำนวนผู้เข้าศึกษาดูงานทั้งหมด 4,130 คน (Public Health Division, 2016)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทาง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ โดยเน้นการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต้นทาง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลศรีวิไล เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดการขยะต้นทางของประชาชน และเทศบาลตำบลศรีวิไลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต้นทาง ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

3. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทางของประชาชนและเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล เอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน และบทความทางวิชาการจากวารสารต่างๆ ที่เป็นหลักการ แนวคิด ปัจจัยต่อความสำเร็จและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 4) กลุ่มคณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทาง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบล

ศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬจาก ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานบริหารจัดการขยะต้นทาง เทศบาลตำบลศรีวิไลเน้นในเรื่องของขยะรีไซเคิลก่อน เพราะการจัดการขยะรีไซเคิล เมื่อมีการจัดการมีการคัดแยกก่อนนำไปซื้อขายจะมีมูลค่า มีรายได้ต่อชุมชน และมีการตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และใช้ชบวนการมีส่วนร่วมขยายไปจัดการขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะอันตรายต่อไปให้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้ขยะรีไซเคิลเป็นทุน เป็นตัวตั้งต้น มีลักษณะการทำงานโดยชุมชนแต่ละชุมชนดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการและสมาชิกธนาคารขยะ มีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลศรีวิไลเป็นที่เลี้ยงและให้คำปรึกษา

2. กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเห็นว่าการบริหารจัดการขยะต้นทางเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องดำเนินการร่วมกัน ไม่ใช่หน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใด เพราะการจัดการขยะต้นทางเป็นการกำจัดที่ตรงเหตุและตรงจุดมากที่สุด การกำจัดขยะต้นทางเป็นการสร้างวินัยให้กับคนในชุมชนให้รู้จักสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วม และสร้างรายได้ตลอดจนสวัสดิการให้แก่ชุมชน

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะต้นทาง ดังนี้ 1) นโยบายของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะต้นทาง 2) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีความเห็นร่วมกันในการจัดการขยะต้นทาง และ 3) แรงจูงใจ

ในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรายได้จากการจำหน่ายขยะในครัวเรือนและสวัสดิการจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

4. แนวทางการจัดการขยะต้นทางให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

4.1 ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle/PPP) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ตนเองได้ก่อให้เกิดปริมาณขยะขึ้นมาและดำเนินกิจกรรมการกำจัดขยะต้นทางอย่างต่อเนื่อง

4.2 ควรมุ่งสร้างแนวคิดในการจัดการขยะต้นทาง ประเภทขยะอินทรีย์เพิ่มเติม นำขยะอินทรีย์มาสร้างประโยชน์ เอามาหมักทำปุ๋ย ทำน้ำหมักชีวภาพ เอามาทำแก๊สชีวภาพ ทำให้เกิดรายได้ของครัวเรือน กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นแรงจูงใจที่ต่อเนื่องจากขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์จะมีมากที่สะสมร้อยละ 60 นอกจากสร้างแรงจูงใจให้ชุมชน ยังเป็นการลดขยะต้นทางอย่างได้ผลขยะรีไซเคิล 30 เปอร์เซ็นต์ ขยะอินทรีย์ 60 เปอร์เซ็นต์ รวมเป็น 90 เปอร์เซ็นต์ จะทำให้การดำเนินเข้าสู่เป้าหมายได้เร็วมากขึ้น

4.3 ควรพิจารณาในเรื่องกิจกรรมของชุมชนว่า ควรมีวิธีการอย่างไรในเรื่องของให้ชุมชนมีส่วนร่วม ให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ สังเกตได้ว่าโครงการที่เราทำเรื่องเดียวกันไม่ประสบความสำเร็จ เพราะชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ เมื่อชุมชนได้รับผลประโยชน์ มีการคิดร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกันได้รับผลประโยชน์ เขาจะเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความสำเร็จของการจัดการขยะต้นทางเกิดจากการที่ทุกภาคส่วนให้ความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้น และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเข้าบริหารจัดการ ไม่ว่าจะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมตรวจสอบ ตลอดจนมีการประมวลผลในกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการซึ่งแรงจูงใจก็เป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในการจัดการขยะต้นทางของเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ในด้านแรงจูงใจนอกจากประชาชน จะได้สร้างรายได้และมีสวัสดิการให้แก่ตนเองและครอบครัวแล้วยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ตนเองและสังคมอีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

ท้องถิ่นควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle / PPP) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ตนเองได้ก่อให้เกิดปริมาณขยะขึ้นมา และดำเนินกิจกรรมการกำจัดขยะต้นทางอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสร้างแนวคิดในการจัดการขยะต้นทาง ประเภทขยะอินทรีย์เพิ่มเติม นำขยะอินทรีย์มาสร้างประโยชน์ เอามาหมักทำปุ๋ย ทำน้ำหมักชีวภาพ เอามาทำแก๊สชีวภาพ ทำให้เกิดรายได้ของครัวเรือน กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นแรงจูงใจที่ต่อเนื่องจากขยะรีไซเคิล ซึ่งขยะอินทรีย์จะมีมากที่สะสมร้อยละ 60 นอกจากสร้างแรงจูงใจให้ชุมชน ยังเป็นการลดขยะต้นทางอย่างได้ผล

ขยะรีไซเคิล 30 เปอร์เซ็นต์ ขยะอินทรีย์ 60 เปอร์เซ็นต์รวม 90 เปอร์เซ็นต์ จะทำให้การดำเนินเข้าสู่เป้าหมายได้เร็วมากขึ้น นอกจากนี้ ควรพิจารณาในเรื่องกิจกรรมของชุมชนว่า ควรมีวิธีการอย่างไรในเรื่องของการให้ชุมชน

มีส่วนร่วมให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ เมื่อชุมชนได้รับผลประโยชน์ การมีการคิดร่วมกันการตัดสินใจร่วมกันได้รับผลประโยชน์ เขาจะเกิดแรงจูงใจในการทำงานอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

References

- Public Health Division, (2016). *Public Health Planning*, Sriwilai Sub-district Municipality, Sriwilai District, Bung Kan Province.
- Sonoal, P. and Mongkonsrisawat, S. (2018). Community Based Solid Waste Management: A Case Study of Kudnamsai Municipality, Namphong District, KhonKaen Province. *Dhammathas Academic Journal*, 18(2), 121-129.

